

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.10.73](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.73)

УДК 336.22

*В. В. Кіндзерський,
к. е. н., асистент кафедри бізнесу і управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0003-3374-2011*

*Р. Л. Жебчук,
к. е. н., асистент кафедри фінансів і кредиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0003-2159-8534*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ПОЖВАВЛЕННЯ МІЖДЕРЖАВНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*V. Kindzerskyi
PhD in Economics,
Assistant of the Department of Business and Human Resources Management Chair,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
R. Zhebchuk
PhD in Economics, Assistant of the Department of Finance and Credit Chair,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

TRANSFORMATION OF THE TAXATION MECHANISM OF POPULATION INCOME IN TERMS OF INTENSIFICATION OF ECONOMIC SYSTEMS' INTERSTATE RIVALISATION

У статті проаналізовано важливість вдосконалення державного регулювання оподаткування доходів населення в умовах підвищеного впливу глобальних фінансових шоків на економічний розвиток країн та посилення ролі міждержавної конкуренції в боротьбі за розміщення трудових ресурсів. Зауважено на тому, що основною метою державного регулювання доходів на рівні домогосподарств має бути справедливий перерозподіл доходів, який має сприяти зниженню нерівності, диференціації, а також бути соціально справедливим й економічно обґрунтованим. Визначено ряд недоліків чинного механізму оподаткування доходів населення в Україні та головні завдання податкової політики у сфері соціального розвитку.

Ефективність оподаткування, як елемент конкурентних переваг, має досягатись через баланс двох складових: максимізація коригуючого впливу податків від вад ринку та мінімізація впливу податків на вибір платника (щодо сфери отримання та витрачання доходу). Обґрунтовано важливість використання прогресивного оподаткування доходів населення як інструменту досягнення справедливості перерозподілу доходів та неподаткових інструментів для коригування впливу фіскальної політики на доходи населення.

The article analyses the importance of improving state regulation of personal income taxation in the context of increased impact of global financial shocks on economic development and

strengthening the role of interstate competition in the struggle for the allocation of labour resources. It is noted that the main goal of state regulation of income at the household level should be a fair redistribution of income, which should help reduce inequality, differentiation, as well as be socially just and economically justified. A number of shortcomings of the current mechanism of personal income taxation in Ukraine (uneven tax burden; lack of differentiated approach to taxation; unstable regulatory framework; multiple taxation and significant tax pressure on the legal sector of the economy; significant costs of taxpayers' resources to comply with tax legislation) main tasks of tax policy in the field of social development (formation of a tax system that stimulates employment and self-employment; establishment of objective and economically justified limits of tax burden on personal income; compliance with the principle of social justice in income taxation of different categories of taxpayers; reduction of inequality and differentiation of the level of redistribution of income).

The change in the dynamics of labour market indicators and tax revenues to the consolidated budget of Ukraine for the year spent in quarantine restrictions and noted that an important role in filling the budgets play not only the rules of taxation of various types of income, their administration, the nature of tax benefits in general, but the width of the tax base, the size of tax rates and the number of taxpayers.

The effectiveness of taxation, as an element of competitive advantage, should be achieved through a balance of two components: maximizing the corrective effect of taxes on market failures and minimizing the impact of taxes on the payer's choice (in terms of income). The importance of using progressive income taxation as a tool to achieve fair income redistribution and non-tax instruments to adjust the impact of fiscal policy on the quality of life of the population is substantiated.

Ключові слова: *доходи населення; державне регулювання; оподаткування; податкова політика; нерівність розподілу доходів; міждержавна конкуренція*

Key words: *household incomes; state regulation; taxation; tax policy; inequality of income distribution; interstate competition*

Постановка проблеми. За останні кілька років економіка України пройшла значний трансформаційний шлях, який ознаменувався зміною вектору економічного розвитку в бік розвитку бізнесу, залучення інвестицій до економіки та підвищення прозорості економіки та включав відновлення після фінансової кризи 2014-2015 років та боротьбу з кризою, пов'язаною з поширенням пандемії коронавірусу з 2020 року. Ряд світових фінансово-економічних криз останнього десятиліття, спричинених глобалізацією, інтенсифікацією розвитку інформаційних систем, переважанням фінансових ресурсів над іншими видами економічних ресурсів, системними проблемами в економіках та значного навантаження на систему охорони здоров'я вказали на об'єктивність кейнсіанських тверджень про необхідність державного управління економікою, зокрема одного з його найдієвіших інструментів – податкового регулювання. Оподаткування має фундаментальне значення для сталого розвитку, адже підтримує основні функції ефективної держави й задає вектор економічного зростання. Крім того, і далі залишається ефективним інструментом перерозподілу доходів та зниження нерівності й бідності серед населення, що в умовах значних фінансово-економічних потрясінь набуває нових аспектів досліджень його впливу на якість життя громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи концепцій державного регулювання доходів населення є предметом багатьох досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів. У працях У. Петті, А. Сміта, К. Маркса, А. Маршалла, Дж. Б. Кларка, Дж. Р. Хікса та багатьох інших відомих економістів світу аналізувалися фундаментальні питання формування та державного регулювання доходів. Проблеми доходів населення в Україні та їх державного регулювання досліджуються і сучасними вітчизняними науковцями, серед них: В. Базилук, С. Гасанов, Д. Гетманцев, Т. Єфіменко, Т. Кізіма, А. Колот, А. Крисоватий, Е. Лібанова, І. Лютий, В. Мандибура, П. Мельник, А. Соколовська, Л. Тарангул, К. Швабій, С. Юрій та ін. Незважаючи на широкий спектр досліджень, проблема державного регулювання доходів не втрачає своєї актуальності, оскільки доходи є багатоаспектним явищем. До того ж все ще існує потреба у ґрунтовному вивченні та впровадженні нових практичних положень формування активної державної політики регулювання доходів, спрямованої на досягнення європейських соціальних стандартів та підвищення добробуту та якості життя населення.

Метою статті є дослідження пріоритетів державної політики регулювання доходів населення України в умовах наростання міждержавної конкурентоспроможності економічних систем та внутрішніх дисбалансів.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання доходів населення є невід'ємною частиною економічної та соціальної політики будь-якої сучасної країни, пріоритетом політики доходів якої є наповнення дохідної частини бюджету та підвищення добробуту громадян шляхом коригування складових податкового механізму. Основною метою державного регулювання доходів на рівні домогосподарств є справедливий

перерозподіл доходів, який би сприяв зниженню нерівності, диференціації та був соціально справедливим й економічно обґрунтованим.

Розвиток економіки тісно пов'язаний із реалізацією політики оподаткування, а рівень податкового навантаження вважається головним показником якості податкової політики. Не менше значення має також структура податкової системи, яка безпосередньо впливає на акценти оподаткування. Глобалізація та обмеженість факторів виробництва змушують країни конкурувати між собою та вживати заходів, спрямованих на залучення власників факторів виробництва шляхом формування оптимальної комбінації суспільних благ і податкових преференцій. Ключовими чинниками сучасної, переважно технологічної, конкурентоспроможності є: 1) інвестиції в нову технологію й людський капітал; 2) економічне середовище, сприятливе для виникнення й дифузії нововведень і технологічного розвитку компаній; 3) відкрита система міжнародної торгівлі за умови захисту національних інтересів [1, с. 10].

Вказані вище чинники вплинули і на зміну податкового механізму державного регулювання доходів населення в Україні, який з одного боку змінився в сторону спрощення ряду адміністративних процедур, а з іншого – підвищив фіскальний тиск на доходи населення (зростання основної ставки податку на доходи фізичних осіб від заробітної плати, розширення бази оподаткування). Сьогодні надважливим завданням є не врегулювання нормативних суперечностей, а побудова моделі оподаткування, яка б знаходила позитивний відгук зі сторони платників податку, що відобразатиметься у добровільності його сплати. Крім того, змінилися акценти реалізації державної податкової політики в напрямку підвищення її соціальної спрямованості та подолання глобальних проблем бідності.

Система оподаткування в цілому та доходів населення зокрема мають фундаментальне значення для сталого розвитку країни, адже підтримують основні функції ефективної держави і визначають контекст економічного зростання. Тому суттєву роль відіграє структура податкової системи, яка реалізується в наборі податкових інструментів, співвідношенні елементів податку та форм податкового адміністрування, які безпосередньо впливають на динаміку результатів оподаткування.

В сучасних умовах країни застосовують комбінований принцип регулювання економіки, де механізм вільного ринку більшою чи меншою мірою зазнає впливу держави через систему оподаткування як один з основних заходів регулювання ринку [2]. Все це відбувається за допомогою трьох податкових функцій – фіскальної, перерозподільної та регулюючої. Фіскальна функція вказує на те, що податки є основним та найважливішим джерелом формування державних ресурсів. Їх можна предствити як основний засіб накопичення доходів у державі. Функція перерозподілу в сучасній науковій літературі часто визначається як соціальна, оскільки податки перерозподіляють економічне багатство між населенням і суб'єктами господарювання. Функція регулювання показує, що, прийнявши відповідні закони, держава сприятиме швидшому економічному зростанню країни, боротьбі з інфляцією, безробіттям тощо. Отже, податки як фіскальний інструмент можуть спрямовуватися на регулювання поточних економічних і соціальних процесів у державі, підтримувати вигідні галузі економіки, визначати пріоритети економічного розвитку, залучення капіталу, інвестицій, або, навпаки, пригнічувати небажані соціально-економічні тенденції. У цьому контексті регуляторний вплив податків широко використовується урядами різних країн для реалізації конкретної економічної політики і планування певних макроекономічних результатів.

Сьогодні весь світ бореться зі спадом вітчизняних економік, спричинених тривалим впливом карантинних заходів, що вживаються з метою протидії поширенню пандемії коронавірусу COVID-19. У відповідь на пандемію COVID-19 наразі відбулись суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу [3, с. 10]:

- запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів);
- встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн;
- посилено роль державного управління в надзвичайних умовах;
- різко скорочено економічну активність внаслідок карантинних заходів та встановлено обмеження трудової діяльності;
- введено нові дистанційні форми праці та освіти.

Введення карантинних заходів значно обмежили економічну активність населення, що негативно вплинуло на розміщення трудових ресурсів та мобільність робочої сили. За підсумками I півріччя 2020 року, кількість економічно активного населення в Україні зменшилась у порівнянні з минулим періодом на 3 % (з 17,4 до 16,9 млн осіб), зайнятого населення – на 4 % (з 15,9 до 15,2 млн осіб), частка безробітних виросла з 8,6 % до 9,9 % [4]. Загалом очікується, що за 2020 рік число безробітних виросло до 180 тисяч осіб, тобто кожен десятий громадянин залишиться без роботи.

Економічний спад та зменшення кількості платників податку негативно відбилися на динаміці податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Так, темп росту податкових надходжень від ПДФО у I півріччі 2020 року склав лише 6,5 %, у порівнянні з ростом 28,3 % у 2019 році відносно 2018 року [5]. Вказані чинники негативно впливають не тільки на виконання дохідної частини бюджету за статтею надходжень “Податок та збір на доходи фізичних осіб”, а й на динаміку ринку праці та рівень життя громадян.

До основних вад державного регулювання оподаткування доходів населення в Україні можна віднести ряд недоліків, котрі можна вважати системними: нерівномірне податкове навантаження; відсутність диференційованого підходу до оподаткування; нестабільна нормативно-правова база; багаторазове оподаткування і значний податковий тиск на легальний сектор економіки; значні витрати ресурсів платників податків на виконання вимог податкового законодавства.

Нині процес реформування оподаткування доходів населення не є завершеним та потребує коригування перелічених вище недоліків. Стрімка глобалізація економічних процесів, розвиток технічного забезпечення фінансових процесів, євроінтеграційні прагнення України зумовлюють необхідність реалізації таких реформ з метою підвищення ефективності функціонування податкового механізму та адаптації вітчизняної податкової системи до вимог конкурентного глобального середовища шляхом зміни як її структури, так і характеристик. Ефективна, стабільна та соціально орієнтована державна політика оподаткування доходів населення також є складовою конкурентних переваг країни та має забезпечувати можливості для формування конкурентоспроможності національної економіки в умовах трансформації.

Сьогодні, в умовах значних макроекономічних потрясінь, до головних завдань податкової політики у сфері соціального розвитку можна віднести:

- формування податкової системи, що забезпечує стимулювання зайнятості та самозайнятості населення;

- встановлення об'єктивних та економічно обґрунтованих меж податкового навантаження на доходи фізичних осіб;

- дотримання принципу соціальної справедливості в оподаткуванні доходів різних категорій платників;

- зниження нерівності та диференціації рівня перерозподілу доходів населення.

Останні дослідження, проведені фахівцями МВФ [6] вказують на те, що у більшості країн світу існує можливість сприяння всеосяжному зростанню за допомогою податкової реформи. Важливою умовою успішного проведення реформи є наявність політичної волі та результативне управління з боку уряду. Податку з доходів фізичних осіб відводиться ключова роль в зменшенні нерівності перерозподілу доходів [7], а ставка податку має бути прогресивною. За введення прогресивності в оподаткуванні виступають автори інших нещодавніх досліджень – Г. Інхауст та Н. Люстіг [8] та зауважують, що податки можуть бути прогресивними, але, якщо трансфери бідним будуть недостатньо великими, то вони погіршать глибину бідності. Як зазначають автори статті про оптимальне оподаткування праці [9, с. 4], історичне зростання податкового тягаря стало можливим завдяки здатності уряду контролювати потоки доходів у сучасній економіці і, отже, вводити різні види податків на доходи.

Питання прогресивності оподаткування доходів населення є предметом багатьох досліджень вітчизняних науковців. Наприклад, І. Лютий [10] в нещодавній статті підкреслює, що без прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб побудувати соціальну державу неможливо. Однак, перехід до прогресивного оподаткування дасть позитивні результати лише за умов мінімізації масштабів тіньової економіки, подолання корумпованості системи податкового адміністрування, відновлення незалежності судової влади, забезпечення дієвого державного захисту прав людини та прав власності. В одних з нещодавніх досліджень А. Соколовської [11] теж зустрічаємо ідею ефективності прогресивного податку в перерозподілі доходів на довгострокову перспективу, однак, на основі досліджень останніх англійських джерел, авторка доходить висновку, що соціальні трансфери чинять значно більший вплив на зниження рівня нерівності розподілу доходів серед населення, тому завжди мають бути невід'ємною складовою державної соціальної політики.

Доходимо висновку, що кожен уряд при зміні механізму оподаткування та виборі вектору державної політики доходів, повинен відповісти на такі ключові питання:

- 1) Який вплив податків та витрат на нерівність та бідність?

- 2) Який вплив податки мають на різні демографічні групи?

- 3) Який вплив мають окремі фіскальні втручання на бідність та нерівність?

- 4) Який перерозподільний вплив має політика доходів та як можна підвищити його ефективність?

- 5) Чи є державні витрати на освіту та охорону здоров'я одночасно і прогресивними і такими, що захищають бідних?

Відповіді на вказані запитання визначають конкурентні позиції країни на світовому ринку розміщення праці та капіталу. Конкурентоспроможність внутрішніх податкових систем має включати: реалістичну мету, адекватну економічній ситуації в країні внутрішній політиці доходів; механізми й методи моніторингу процесу її досягнення та усунення помилок; довгострокове бачення реалізації ідеї; адекватні меті інструменти досягнення; гнучкість до зміни зовнішніх факторів [12, с. 40].

Ефективність оподаткування, як елемент конкурентних переваг, має досягатись через баланс двох складових: максимізація коригуючого впливу податків від вад ринку та мінімізація впливу податків на вибір платника (щодо сфери отримання та витрачання доходу). Крім того, повною мірою повинен проявитися й ефект масштабу, який у теорії податків наочно проілюстрований кривою А. Лаффера, за якою низькі податки забезпечують вищі надходження уряду за рахунок збільшення кількості їх платників і сталості зростання їхньої податкової бази.

Як показують статистичні дані показників, які відображають динаміку зміни податкових надходжень доходів до зведеного бюджету, низьких податкових ставок (у порівнянні з середньоєвропейським показником) не достатньо для щорічного приросту податкових надходжень від оподаткування доходів населення [5]. Саме тому, в останні 10 років уряд часто приймає непопулярні рішення щодо розширення податкової бази (введення нових видів податків) та підвищення розміру основної ставки ПДФО. Крім того, важливу роль відіграють правила оподаткування різних видів доходів, режими їх адміністрування, характер податкових пільг загалом та в межах інклюзивного розвитку економіки країни в цілому, наявність кваліфікованої робочої сили та належний захист прав власності.

Досвід європейських країн у сфері трансформації механізмів оподаткування доходів [13] свідчить про важливість врахування проблем податкової конкуренції як складової конкурентоспроможності економічної системи при перебудові податкових механізмів. Розбудова економіки країни та формування економічної системи вищого порядку потребують формування такої системи оподаткування та державної політики доходів, яка б сприяла заохоченню інвестицій у національну економіку та забезпечувала її стратегічне зростання. Оскільки податкова конкурентоспроможність є невід'ємною частиною національних конкурентних переваг, що має важливе значення для руху основних чинників виробництва між країнами (праця, капітал), то важливо дотримуватися співвідношення розумних меж податків і рівня громадських благ і послуг, гарантованих платникові податків [14]. Д. Мітчел зазначав, що “податкова конкуренція існує, коли люди можуть зменшити податковий тягар шляхом переміщення капіталу та/або робочої сили з юрисдикції з високими податками до юрисдикції з нижчим рівнем оподаткування. Така міграція дисциплінує марнотратні уряди й винагороджує країни, які знижують податкові ставки та здійснюють податкові реформи, спрямовані на економічне зростання” [15]. Власне, прагнення до міждержавної взаємодії для запобігання згубній податковій конкуренції підвищило в останні роки значення таких об'єднань як ОЕСР та ЄС.

Тому важливо досягати рівноваги у сфері оподаткування, що забезпечується співвідношенням законодавчо-нормативної бази, яка є формальним інститутом, та чинними нормами, правилами й стереотипами поведінки, в яких відображаються неформальні норми податкових взаємовідносин. Інституційні умови забезпечення конкурентоспроможності системи оподаткування залежать від таких ключових характеристик як: нормативно-правова база оподаткування; повноваження органів фіскальної служби; умови й процедури адміністрування податків; методи податкового контролю; економічні умови та економічна політика. За рахунок використання неподаткових інструментів регулювання (мінімальні соціальні стандарти, перелік та якість надання гарантованих державою послуг, трансфертні платежі) важливо підсилити та компенсувати дещо фіскальний вплив оподаткування на доходи населення.

Висновки. Узагальнюючи, можна дійти висновку, що кінцевою метою трансформації механізму оподаткування доходів населення в умовах наростання міждержавної конкурентоспроможності економічних систем є посилення національних конкурентних переваг за рахунок створення сприятливих податкових та соціальних стимулів для розміщення трудових ресурсів. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку країн, збільшення дохідної частини бюджетів за рахунок припливу додаткових платників податків та нарощення фіскальності податкових механізмів відходять на другий план, адже за умови низького рівня сприйняття податкових реформ з боку платників податків, наростатимуть процеси тінізації доходів на ухилення від оподаткування. У зв'язку з цим, державна політика регулювання оподаткування доходів населення повинна мати чіткі орієнтири та завдання на довгострокову перспективу й доповнюватись відповідним ресурсно-фінансовим забезпеченням їх реалізації. Така політика в кінцевому підсумку має сприяти зростанню національного доходу та збільшенню податкових надходжень на користь уряду (мультиплікаційний ефект податкової системи, що стимулює розвиток), сприяти покращенню справедливості оподаткування доходів населення та підвищенню конкурентних позицій країни на світовому ринку розміщення трудових ресурсів.

Список літератури.

1. Портер М. Международная конкуренция / пер. с англ.; под ред. и с предисл. В. Д. Щетинина. Москва: Международные отношения, 1993. 668 с.
2. Bygrave W.D., Zacharakis A. Entrepreneurship. 2nd ed. Danvers: John Wiley & Sons, Inc., 2010. 632 p.
3. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Консенсус-прогноз (Квітень 2020). Київ: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=18d8ce19-4219-4a47-b02f-f24804f064bc> (дата звернення 12.08.2020).
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Демографічна та соціальна статистика. Ринок праці. Зайнятість та безробіття. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
5. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. Звітність. Квартальна звітність. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
6. Mooij R., Fenochietto R., Hebous S., Leduc S., Osorio-Buitron C. Tax Policy for Inclusive Growth after the Pandemic. IMF: Fiscal Affairs, 2020. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/covid19-special-notes#fiscal> (дата звернення 12.08.2020).
7. Akgun O., Cournède B., Fournier J. The effects of the tax mix on inequality and growth. *OECD Economics Department Working Papers*. 2017. No. 1447. 46 p. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/the-effects-of-the-tax-mix-on-inequality-and-growth_c57eaa14-en#page10 (дата звернення 13.08.2020).
8. Inchauste G., Lustig N. The Distributional Impact of Taxes and Transfers: Evidence from Eight Low and Middle-Income Countries. Washington: International Bank for Reconstruction and Development / World Bank Group, 2017. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/27980/9781464810916.pdf> (дата звернення 14.08.2020).
9. Piketty T., Saez E. Optimal Labor Income Taxation. *NBER Working Paper Series*. 2012. No. 18521. Cambridge: National Bureau of Economic Research. URL: eml.berkeley.edu/~saez/piketty-saezNBER12handbook.pdf (дата звернення 17.08.2020).
10. Лютий І.О., Іванюк В.Е. Оподаткування індивідуальних доходів в Україні: актуальні питання модернізації. *Фінанси України*. 2019. № 1. С. 30-49.

11. Соколовська А.М. Нерівність доходів і багатства та податкові інструменти її зменшення. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 23-41.
12. Олейнікова Л.Г. Формування конкурентоспроможної системи оподаткування в Україні: монографія. Київ: ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. 396 с.
13. Tax Policies in the European Union. 2018 Survey. Luxembourg: European Commission. Publications Office of the European Union, 2018. URL: ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/tax_policies_survey_2018.pdf (дата звернення 18.08.2020).
14. Tiebout C. An Economic Theory of Fiscal Decentralization. *Public Finances: Needs, Sources and Utilization*. National Bureau of Economic Research, 1961. P. 79-96.
15. Mitchell D.J. Economics of Tax Competition. Harmonization vs. Liberalization. *Briefing paper*. (30 Nov. 2009). Adam Smith Institute. 2009. 12 p. – URL: <http://www.adamsmith.org/research/reports/the-economics-of-tax-competition> (дата звернення 18.08.2020).

References.

1. Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaja konkurencija* [International competition], Mezhdunarodnyye otnosheniya, Moscow, Russia.
2. Bygrave, D. and Zacharakis, A. (2010), *Entrepreneurship*, 2nd ed., John Wiley & Sons, Inc., Danvers, USA.
3. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020), “Ukraine in 2020-2021: consequences of the pandemic”, available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=18d8ce19-4219-4a47-b02f-f24804f064bc> (Accessed 12 August 2020).
4. The official site of State Statistics Committee of Ukraine (2020), “Demographic and social statistics. Labor market. Employment and unemployment”, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 27 August 2020).
5. The official site of State Treasury Service of Ukraine, “Reporting. Quarterly reporting”, available at: <https://www.treasury.gov.ua> (Accessed 27 August 2020).
6. Mooij, R., Fenochietto, R., Hebous, S., Leduc, S., and Osorio-Buitron, C. (2020), “Tax Policy for Inclusive Growth after the Pandemic”, [Online], available at: <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/covid19-special-notes#fiscal> (Accessed 12 August 2020).
7. Akgun, O., Cournède B., and Fournier J. (2017), “The effects of the tax mix on inequality and growth”. *OECD Economics Department Working Papers*, [Online], vol. 1447, available at: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/the-effects-of-the-tax-mix-on-inequality-and-growth_c57eaa14-en#page10 (Accessed 13 August 2020).
8. Inchauste, G., and Lustig, N. (2017), *The Distributional Impact of Taxes and Transfers: Evidence from Eight Low and Middle-Income Countries*, Washington: International Bank for Reconstruction and Development / World Bank Group, available at: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/27980/9781464810916.pdf> (Accessed 14 August 2020).
9. Piketty, T., and Saez, E. (2012), “Optimal Labor Income Taxation”. *NBER Working Paper Series*, [Online], No. 18521, available at: eml.berkeley.edu/~saez/piketty-saezNBER12handbook.pdf (Accessed 17 August 2020).
10. Lyutyj, I.O., and Ivanyuk, V.E. (2019), “Taxation of Individual Income in Ukraine: current issues of modernization”, *Finansy Ukrainy*, vol. 1, pp. 30-49.
11. Sokolov's'ka, A.M. (2019), “Income and Wealth Inequality and Tax Instruments to Reduce It”, *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 23-41.
12. Olejnikova, L.G. (2015), *Formuvannya konkurentospromozhnoyi sy`stemy` opodatkuvannya v Ukraini* [Formation of a Competitive Taxation System in Ukraine], DNNU “Akad. fin. upravlinnya”, Kyiv, Ukraine.
13. The official site of European Union (2018), “Tax Policies in the European Union. 2018 Survey”, available at: ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/tax_policies_survey_2018.pdf (Accessed 18 August 2020).
14. Tiebout, C. (1961), “An Economic Theory of Fiscal Decentralization”, *Public Finances: Needs, Sources and Utilization*. National Bureau of Economic Research, pp. 79-96.
15. Mitchell, D.J. (2009), “Economics of Tax Competition. Harmonization vs. Liberalization”, *Briefing paper*, Adam Smith Institute, London, UK, 30 November 2009, 12 p., available at: <http://www.adamsmith.org/research/reports/the-economics-of-tax-competition> (Accessed 18 August 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2020 р.